

مدارس ارمنیان جلفا

لئون میناسیان*

بغیر از آن مدرسه که بیشتر برای تربیت روحانیون بوده است، برخی از روحانیون نیز در منازل خود به بچه‌های بعضی از دانش‌دوستان، علم و سواد می‌آموختند. این وضع تا نزدیک به نیمه قرن نوزدهم ادامه پیدا کرد، تا آنکه در آن زمان سه مدرسه در محوطه سه کلیسای جلفا؛ حضرت میناس، حضرت مریم و حضرت استپانوس با هزینه اشخاص خیرخواه و نیکوکار برپا گردید. این سه مدرسه عبارت بودند از: مدرسه آمناپرکیچ (شفادهنده همگان) که در سال ۱۸۳۰ در محوطه

ارمنیان ساکن جلفای اصفهان - که در اوایل قرن هفدهم میلادی شاه عباس اول پادشاه صفوی آنها را از ارمنستان کوچاند و در این محل سکونت داد - از همان ابتدا مکتب یا مدرسه روحانی‌یی داشته‌اند که بعداً به اندازه‌ای ترقی نمود که بعضی مواقع به نام دانشگاه از آن یاد شده است.

در اواخر قرن هفدهم آن مدرسه معلم مشهوری داشت به نام گستاند که در سال ۱۶۸۷ میلادی کتابی برای تدریس تجارت نوشت که در آن درباره انواع پول کشورهای مختلف و نحوه تبدیل آنها به یکدیگر و انواع تجارت و وزنهای رایج در آن کشورها توضیحاتی داده بود.

* - محقق و مورخ ارمنی و مسؤول کتابخانه وانک.

دختران ارمنی در مدرسه جلفا (عکس از ارنست هولتسر)

در جاوه زندگی می‌کردند به نامهای مریم و تاکوهی که مبلغی از برادر خود آقاگریگور مانوکیان به ارث برده بودند شروع به کار کرد.

در سال ۱۸۸۰ با کوشش خلیفه یا پیشوای مذهبی جلفا به نام گریگور هوانسیان ساختمان مدرسه مخصوص برای پسران به نام مدرسه مرکزی بنا می‌شود که بعداً شاگردان سه مدرسه یادشده که کلاسهایشان در محوطه کلیساها تشکیل می‌گردید، در مدرسه نوساز ملی جمع شده به تحصیل می‌پردازند. ساختمان آن مدرسه هنوز هم پا برجاست و مدرسه ابتدایی پسرانه و دخترانه در قسمتهای جداگانه‌ای در آن محل قرار دارند.

برای دختران جلفا نیز برای اولین بار با هزینه شخص خیرخواهی به نام مانوک هردانانیان که در جاوه سکونت داشت، مدرسه‌ای در سال ۱۸۵۸ در

کلیسای حضرت استپانوس به همت خلیفه کاراپت جلفایی باز شده بود و بعداً از سال ۱۸۳۳ تا ۱۸۵۳ با هزینه گریگور سامیان و از آن به بعد تا سال ۱۸۸۰ با هزینه مارکار سوکیاسیان به کار خود ادامه داد.

دومین مدرسه در محوطه کلیسای حضرت مریم به نام «مدرسه وطن دوستان آرامنه» با هزینه هاروتون آبکاریان در سال ۱۸۴۰ شروع به کار کرد و سپس در سال ۱۸۴۳ چند اتاق در محوطه همان کلیسا ساخته شد. جالب است در اینجا ذکر شود که بر بالای در ورودی مدرسه روی سنگ مرمری که هنوز هم در روی همان دیوار به چشم می‌خورد این عبارت نوشته شده است: «هرکس بخواهد شاگرد این مدرسه شود باید حرف نه را از دهنش دور کند».

سومین مدرسه در محوطه کلیسای حضرت میتاس در سال ۱۸۵۳ با هزینه دو خواهر جلفایی که

معلمان و مدیران در مدرسه مختلط ارامنه در سال ۱۹۰۶-۷

که بعداً به باشگاه فرهنگی و ورزشی آزارات واگذار گردید و کودکستان به ساختمان دیگری در نزدیکی مدرسه کانانیان که یک خانه قدیمی بود منتقل گردید. در حال حاضر جلقا پنج مدرسه جداگانه دارد که از کودکستان تا دبیرستان در آنها دایر است. در این مدارس، ضمن اجرای برنامه اداره آموزش و پرورش، زبان و ادبیات ارمنی نیز تدریس می شود. باید گفت که از سال ۱۹۶۱ در دانشکده ادبیات اصفهان نیز رشته زبان و ادبیات ارمنی شروع به کار کرد که دانشجویان علاقه مند در آن، زبان ارمنی فرا می گیرند و مدرک کارشناسی دریافت می دارند.

تاریخچه این مدارس اولین بار در سال ۱۹۱۴ به همت تیکران آبکاریان که یکی از معلمان همان مدارس بود در ۵۵ صفحه به چاپ رسید و بعداً هم در سال ۱۹۸۵ که مصادف با یکصد و پنجمین سال تأسیس مدرسه ملی مرکزی بود و به مناسبت آن جشنهایی نیز برپا گردید، تاریخچه مدارس جلقا را

محوطه دیر راهبه‌ها (حضرت کاتارینیان) باز شد و در سال ۱۹۰۰ یک ساختمان جداگانه به نام مدرسه دخترانه کاتارینیان بنا شد که هنوز هم وجود دارد و مدرسه راهنمایی و دبیرستان پسرانه در آنجا قرار دارد.

در سال ۱۹۰۱ کودکستانی نیز در جلقا با کوشش خلیفه باگرات و اردازاریان و با هزینه خانم نیکوکاری ساکن مسکو به نام وارواره کانانیان به یادبود شوهرش گورگ کانانیان شروع به کار کرد و در سال ۱۹۰۳ هم ساختمان جداگانه‌ای با هزینه همان بانوی نیکوکار بنا شد که فعلاً مدرسه راهنمایی و دبیرستان دخترانه در آن ساختمان قرار دارد.

در سال ۱۹۶۰ ساختمان کوچکی برای دبیرستان پسرانه جنب مدرسه مرکزی ساخته شد که فعلاً مدرسه آمادگی است. همچنین در سال ۱۹۷۱ ساختمان جداگانه‌ای به منظور کودکستان ساخته شد

معلمان و هیأت مدیره مدرسه کاتارینیان در سال ۱۹۶۹-۷۰

فرم مدرسه و بزشک و بهداشت
 وضع مالی مدارس و وصیت و نیکوکاری
 جشنها، تئاتر و گردش
 حاصل یک قرن آموزش
 یادبودها، جشنها، سالگرد فعالیت‌های معلمین
 هیئت‌های کارگزاران و خدمتگزاران مدارس
 گزارشهای چاپ شده مدارس
 اساسنامه‌های چاپ شده مدارس و دانش‌آموزان
 تعمیرات ساختمانها، ساختن سن و اتاقهای اضافی
 فهرست اسامی معلمان»
 امید است که توانسته باشم با این مختصر،
 اطلاعاتی درباره مدارس ارامنه جلفا به خوانندگان
 بدهم، باشد که از آن همه کوششهایی که برای
 فراگیری علم و دانش انجام گرفته تا ارمنیان نیز
 بتوانند به میهن عزیز ایران خدماتی ارائه دهند
 آگاهی یابند.

اینجانب در نزدیک به ۱۸۰ صفحه نوشتم که آن نیز
 به چاپ رسیده است.

برای اطلاع بیشتر از محتوای این کتاب با عنوان
 «تاریخچه مدارس ملی ارامنه جلفای اصفهان
 ۱۹۸۵-۱۸۸۰»، فهرست آن را در اینجا می‌آورم:
 «مقدمه

مدارس جلفا قبل از سال ۱۸۸۰

۱- مدرسه مرکزی

۲- مدرسه حضرت کاتارینیان

۳- مدرسه گورگ کانانیان

۴- کودکستان

۵- آمادگی

موقعیت و دوره‌های مدارس

نوع مدرسه و تعداد شاگردان

مواد تدریس و کتابهای درسی

معلمین و مدیران

مدرسه حرفه‌ای